گردشگری شهری، دورهٔ ۴، شمارهٔ ۴، زمستان ۱۳۹۶
صص. ۱۲-۱

نقش گردشگری در پایداری شهری مورد: شهر سی‌سخت (شهرستان دنا)

سعیدرضا اکبریان رونیزی*– دانشیار گروه جغرافیا دانشگاه شیراز

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۶/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۲۵

چکیده

توسعهٔ گردشگری تغییرات قابل‌توجهی بر ابعاد و ساختار شهرها ایفا می‌کند. با توجه به اثراتی که این فعالیت دارد، چنانچه با برنامه‌ریزی مناسب و هدفمند در راستای توسعهٔ آن تلاش شود، می‌تواند پایداری شهری را به ارمغان آورد. در فرایند برنامه‌ریزی توسعهٔ گردشگری، به‌منظور رسیدن به پایداری شهری، شناخت و تحلیل وضع موجود ضروری است. پژوهش حاضر، با هدف بررسی و تحلیل نقش گردشگری بر ابعاد پایداری (اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و محیطی-کالبدی) شهر سی‌سخت (شهرستان دنا) تدوین شده است. تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی-تحلیلی و گردآوری داده‌های مورد نیاز، براساس روش اسنادی و میدانی (پرسشنامه) تهیه شده است. جامعهٔ آماری پژوهش، شهروندان ساکن شهر مورد مطالعه است که براساس روش کوکران تعداد ۳۱۵ نفر به‌عنوان نمونهٔ آماری انتخاب شده است. به‌منظور پردازش داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. مطابق نتایج، توسعهٔ گردشگری توانسته نقش مؤثر و معناداری بر هریک از ابعاد پایداری شهر سی‌سخت ایفا کند. همچنین، نتایج نشان داد در بین ابعاد پایداری شهر، گردشگری بیشترین و کمترین نقش را به‌ترتیب بر بعد پایداری اجتماعی-فرهنگی و بعد محیطی-کالبدی شهر داشته است.

واژه‌های کلیدی: پایداری شهری، سی‌سخت، شهروندان، گردشگری.

* نویسندهٔ مسئول Email: sr_akbakbarian@shirazu.ac.ir

مقدمه

گردشگری به‌عنوان یکی از صنایع بزرگ جهان، پدیده‌ای جغرافیایی است (Boavida-Portugal et al., 2016: 82) که در مکان‌های مختلف رواج و رونق می‌یابد. گردشگری شهری، یکی از الگوهای مهم گردشگری به‌منظور توسعهٔ شهری به‌شمار می‌آید (Carlisle etal., 2016: 81) و به‌عنوان یکی از کارکردهای شهر، اهمیت و ارزش آن درحال رشد است (lapco, 2014: 207). گردشگری یکی از ویژگی‌های جوامع شهری به‌شمار می‌آید که در کنار ویژگی‌هایی مانند شلوغی، آلودگی و... شهر را قابل‌تحمل می‌کند (Low, 1996: 42).

در سال‌های اخیر، توسعهٔ گردشگری به‌عنوان اهرمی برای توسعهٔ پایدار شهری مورد توجه است. توسعهٔ پایدار شهری و توسعهٔ پایدار گردشگری هر دو ریشه در اصول و مبانی توسعهٔ پایدار دارند و گردشگری، ابزار قوی در راستای کمک به تحقق توسعهٔ پایدار تلقی می‌شود (تولایی، ۱۳۸۶: ۱۴۰). گردشگری، برای اولین بار در سند نهایی کنفرانس سازمان ملل در زمینهٔ توسعهٔ پایدار در سال ۲۰۱۲ گنجانده‌شده و در آن آمده است که گردشگری می‌تواند نقش عمده‌ای در ابعاد مختلف توسعهٔ پایدار داشته باشد، ارتباط نزدیکی با دیگر بخش‌ها دارد و می‌تواند مشاغل شایسته و مناسبی ایجاد کند و فرصت‌های کسب‌وکار را فراهم آورد (un WTO, 2012: 11). همچنین، در اهداف توسعهٔ پایدار هزاره به‌عنوان یک موضوع مهم به آن توجه شده است که می‌تواند در ریشه‌کن‌کردن فقر، برابری جنسیتی، پایداری محیطی و مشارکت جهانی برای توسعه مؤثر واقع شود (Saarinen et al., 2013).

توسعهٔ گردشگری تغییرات وسیعی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و محیط‌زیستی به‌دنبال دارد (Chadha et al., 2016: 1706) و می‌تواند نقش مهم و مؤثری در پایداری شهرها ایفا کند. توسعهٔ پایدار شهری وامدار تعاملات پایدار، سازنده و نظام‌وار انسان با انسان و انسان با محیط آن است. تعاملاتی که بر اثر آن در طول زمان شهر، از نظر زیست‌محیطی قابل‌سکونت، از نظر اقتصادی بادوام، از نظر اجتماعی همبسته و از نظر کالبدی زیبا و دیدنی می‌شود. گردشگری به‌عنوان عنصری هوشمند و انسانی و به‌منزلهٔ ورودی یک سیستم شهری می‌تواند، موجب اثرات مثبتی در ابعاد مختلف مکانی–فضایی و زمینه‌ساز توسعهٔ پایدار شهری شود (غفاری، ۱۳۸۶: ۲۹). از جمله روش‌های بررسی و نقش گردشگری در پایداری، درک ساکنان محلی از توسعهٔ گردشگری است (حاتمی‌نژاد و شریفی، ۱۳۹۴؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۴؛ قنبری و همکاران، ۱۳۹۴). این اعتقاد وجود دارد که ساکنان محلی، ذینفعان کلیدی در روند دستیابی به توسعهٔ پایدار گردشگری هستند (Lundberg, 2017: 46) و درک آنان نیز نقش مهمی در موفقیت توسعهٔ پایدار گردشگری دارد (Sharply, 2014: 37). در همین رابطه، مطالعات مختلفی دربارهٔ درک ساکنان محلی از اثرات و نقش گردشگری انجام شده است (Belisle and Hoy, 1980; Andereck and Nyaupane, 2010; Garrod et al., 2012; Nunkoo et al., ۲۰۱۳; Šegota et al., 2016). نتایج پژوهش بلیسل و هوی (۱۹۸۰) در سانتامارتا کلمبیا نشان می‌دهد که ساکنان محلی با وجود برخی اثرات منفی، به‌طورکلی اثرات گردشگری را مثبت ارزیابی کرده‌اند. نتایج پژوهش اندرکک و نیوپن (۲۰۱۰)، نشان می‌دهد که منافع شخصی درک‌شده، تماس با گردشگران و اشتغال در بخش گردشگری در برداشت ساکنان محلی از نقش گردشگری تأثیرگذار هستند. پژوهش سگتا و همکاران (۲۰۱۶)، نشان می‌دهد که ساکنان محلی که درگیر فعالیت‌های مرتبط با بخش گردشگری هستند، نگرش مثبت‌تری به توسعهٔ گردشگری و اثرات آن دارند. در مطالعات داخلی، نتایج پژوهش کرمی (۱۳۹۱) بیانگر آن است که منافع جامعهٔ میزبان در روند اجرای توسعهٔ گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ نشده و تاکنون این صنعت، منافع پایداری از توسعهٔ گردشگری برای ساکنان محلی به‌دست نیاورده است. محمدپورجابری (۱۳۹۳)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که گردشگری در شهر مورد مطالعه توانسته نقش مؤثری بر بهبود کیفیت زندگی شهروندان داشته، البته این بهبود وضعیت در میان قلمروهای مختلف کیفیت زندگی یکسان نبوده و تفاوت معناداری بین آن‌ها وجود دارد. نتایج پژوهش حاتمی‌نژاد و شریفی (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که گردشگری در

شهر سنندج توانسته است به شیوه‌ای مؤثر، موجب پایداری هرچه بیشتر شهر شود که بیشترین تأثیر را بر توسعهٔ پایدار اقتصادی و کمترین تأثیر را توسعهٔ پایدار محیطی داشته باشد. قنبری و همکاران (۱۳۹۴) در مطالعهٔ خود به این نتیجه رسیده‌اند که روابط میان مؤلفه‌های پایداری گردشگری در حوزهٔ مقصد مطالعه‌شده کیفیت مطلوبی دارد؛ بنابراین، گردشگری بر منابع مقصد در طبقهٔ پایدار قرار گرفته است. همچنین، نتایج پژوهش پوراحمد و همکاران (۱۳۹۴) نشان می‌دهد، نقش گردشگری شهری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در توسعهٔ شهر بانه معنادار است.

در ایران تعداد بی‌شماری از شهرها به‌واسطهٔ برخورداری از جاذبه‌های مختلف، نقش مؤثری در رونق و رواج گردشگری شهری دارند. از جمله این شهرها، سی‌سخت واقع در شهرستان دنا (استان کهگیلویه و بویراحمد) است. شایان‌ذکر است، گردشگری با توجه به اثراتی که دارد چنانچه با برنامه‌ریزی مناسب و هدفمند در راستای توسعهٔ آن تلاش شود، می‌تواند پایداری شهری را در شهرهای گردشگرپذیر به‌وجود آورد. در فرایند برنامه‌ریزی توسعهٔ گردشگری، به‌منظور پایداری شهری، شناخت و تحلیل وضع موجود و کارکرد این فعالیت ضروری است؛ بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی، تحلیل وضعیت و نقش گردشگری در پایداری شهر سی‌سخت و پاسخگویی به پرسش‌های زیر تدوین شده است:

۱. توسعهٔ گردشگری توانسته نقش مؤثری بر پایداری شهر سی‌سخت ایفا کند؟

۲. گردشگری بیشترین نقش را بر کدام‌یک از ابعاد پایداری شهر سی‌سخت داشته است؟

۳. عوامل مؤثر در درک شهروندان درخصوص نقش گردشگری در پایداری شهر سی‌سخت کدام‌اند؟

مبانی نظری

در کنفرانس سران در ریو به سال ۱۹۹۲، موضوع پایداری در سطح محلی به‌ویژه توسعهٔ پایدار شهری مورد توجه و تأکید قرار گرفت و گردهمایی‌های منچستر به سال ۱۹۹۳ و ۱۹۹۴ با موضوع شهرهای پایدار برگزار شد، اما بیشترین توجه بر سکونتگاه‌های شهری پایدار در دومین کنفرانس اسکان در استانبول به سال ۱۹۹۶ شد (قدمی، ۱۳۸۶: ۶۸). توسعهٔ پایدار شهری که به‌عنوان یک موضوع آکادمیک حجم زیادی از ادبیات مربوط به توسعهٔ شهری را به خود اختصاص داده است (مفیدی شمیرانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۵)، می‌تواند توسعهٔ مداوم شهرها و جوامع شهری نسل‌های آینده را ضمانت کند (تقوایی و صفرآبادی، ۱۳۹۲: ۶). توسعهٔ پایدار شهر زمانی اتفاق خواهد افتاد که به‌تمامی اجزای تشکیل‌دهندهٔ شهر توجه شود (لطفی و باباخانزاده، ۱۳۹۳: ۱۳۳). شهر پایدار می‌تواند در شکل‌های مختلف و بی‌شماری وابسته به تاریخ منطقه، فرهنگ، پایهٔ اقتصادی، اقلیم و محیط و سیاست‌ها نمود پیدا کند (قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵: ۱۵۹). در همین رابطه، باید توجه داشت پایداری شهرها از مؤلفه‌های مختلف درونی و بیرونی تأثیر می‌پذیرد. یکی از این مؤلفه‌ها، توسعهٔ گردشگری است که در شهرها رواج و توسعه می‌یابد. گردشگری در هر فضای جغرافیایی در روندی از تطبیق‌پذیری جاذبه‌ها، سکونتگاه‌ها و تسهیلات مورد نیاز انجام می‌گیرد (محمدپورجابری، ۱۳۹۳: ۳۶) و به‌طور فزاینده‌ای برای بازسازی جوامع همواره مورد توجه است (Liang and Hui, 2016: 56). بین شهرها و گردشگری هم پیوندی وجود دارد. از یک‌سو، کانون‌های شهری به‌لحاظ تمرکز جمعیت در آن‌ها و فشارها و خستگی‌های ناشی از کار و فعالیت به‌عنوان مبدأ مسافرت‌های گردشگری محسوب می‌شوند و از سوی دیگر، بعضی از شهرها به‌علت وجود فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، ارتباطی، فراغتی و جاذبه‌های تاریخی و گردشگری به‌عنوان مقاصد گردشگری برگزیده می‌شوند (رضوانی، ۱۳۷۴: ۸۶).

مفهوم گردشگری شهری از دههٔ ۱۹۸۰ وارد ادبیات گردشگری شد، زمانی‌که شهرهای بسیاری به سمت مقاصد مهم درحال پیشرفت هستند. تأخیر در پرداختن به گردشگری شهری را می‌توان با عدم توجه به مطالعات شهری برای ارزیابی اوقات فراغت، تفریح و سرگرمی و گردشگری در محیط شهری توجیه کرد (دیناری، ۱۳۸۴: ۳).

گردشگری شهری یکی از فعالیت‌های فضایی و مکانی مهم و پیچیدهٔ انسان در جامعهٔ شهری است. به‌نظر صاحب‌نظران، گردشگری شهری یک فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به‌وجود می‌آورد (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۵۴) و یکی از نیروهای اجتماعی بسیار مهم شهری به‌حساب می‌آید که اهمیت بین‌المللی، اقتصادی و ژئوپلتیکی بسیاری دارد (قرخلو و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۳). رواج و رونق الگوهای مختلف گردشگری شهرها، ناشی از وجود جاذبه‌های گردشگری است که می‌تواند پایداری شهرها را به همراه داشته باشد. در عصر حاضر، گردشگری شهری به‌صورت مسئله و فعالیتی مهم در مدیریت شهری و توسعهٔ محلی پایدار شهرها درآمده است (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۵۸). در همین رابطه، باید توجه داشت نقش گردشگری در پایداری شهرها از آثار و پیامدهای مختلفی تأثیر می‌پذیرد که گردشگری در ساختار و ابعاد مختلف این نواحی بر جای می‌گذارد. اثرات گردشگری را می‌توان در قالب اقتصادی، محیطی، اجتماعی–فرهنگی بررسی کرد (Cascante, 2008: 17). البته باید توجه داشت که هیچ شکلی از توسعه به‌اندازهٔ گردشگری اثرات دوگانه ندارد (Byrd, 2009: 693).

در جامعهٔ شهری، گردشگری می‌تواند مزایای درخور توجهی به‌وجود بیاورد. این منافع عبارت‌اند از: ایجاد مکان‌های کار جدید، چشم‌انداز جدید برای شرکت‌های گردشگری محلی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری جدید، افزایش درآمد و بهبود استانداردهای زندگی برای جمع محلی، درآمد مولد از مالیات‌های محلی که می‌تواند برای بازسازی زیرساخت‌ها و بهبود امکانات جامعه استفاده شود (Stanciules cu, 2009)، بهبود زیرساخت‌هایی که علاوه‌بر گردشگران منطقه، ساکنان نیز ذینفع مستقیم آن خواهند بود و تضمین منابع مالی برای حفاظت از مناطق طبیعی، هنر، صنایع‌دستی، مناطق باستان‌شناسی و تاریخی و سنت‌های فرهنگی. درواقع، مزایای درحال توسعهٔ گردشگری پایدار شهری شامل بازسازی مناطق طبیعی، کاهش اثرات مربوط به حمل‌ونقل بازدیدکنندگان، توانایی ارائهٔ آموزش‌وپرورش در جهت تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها، پرورش رفتار طرفداران محیط‌زیست به طیف وسیع‌تر و تعداد زیادی از مردم، هم برای ساکنان و هم گردشگران، و درنهایت، بهبود گردشگری است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰۸). همچنین، به تفکیک ابعاد پایداری شهری، مهم‌ترین آثار اقتصادی گردشگری در توسعهٔ شهری شامل رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، دائمی و فصلی در طیف متنوعی از مشاغل خدماتی و غیرخدماتی در شهر و پس‌کرانهٔ آن، افزایش درآمد سرانه و بالارفتن سطح رفاه عمومی شهروندان، افزاش درآمد مراکز و واحدهای خدماتی–بازرگانی شهر و... است. اثرهای اجتماعی آن آشنایی گردشگر با فرهنگ و پدیده‌های معنوی، هنری و علمی، معرفی و مطرح‌شدن جامعهٔ شهری میزبان و درنتیجه، ایجاد فرصت‌های بیشتر برای توسعه و پیشرفت، تقویت باورها و اعتقادات مردم شهر نسبت به فرهنگ خود و... است. از مهم‌ترین آثار کالبدی گردشگری در توسعهٔ شهری می‌توان به توسعهٔ ساختارهای زیربنایی شهر، ایجاد توسعه و بهسازی اماکن و فضاهای تفریحی، احیا و بازسازی اماکن و ابنیهٔ تاریخی در شهر و... اشاره کرد (لطفی و باباخانزاده، ۱۳۹۳: ۱۳۴).

با نگاهی مختصر به شهرهای گردشگری برتر آشکار می‌شود که این شهرها، مکان‌هایی پایدار برای زندگی شهروندان هستند. بدین‌معنی، که آن‌ها در چارچوب مفاهیم توسعهٔ پایدار توانسته‌اند به جایگاه مترقی کنونی خود برسند. از سوی دیگر، نیز رشد صنعت گردشگری در شهرهای برتر گردشگری خود عاملی برای حرکت در چارچوب‌های توسعهٔ پایدار شهرها به‌شمار می‌آید. درنهایت، گردشگری شهری و توسعهٔ پایدار شهری الزام و ملزوم یکدیگرند و نمی‌توان به‌طور دقیق حکم داد که کدام‌یک بر دیگری پیشی دارد (حاتمی‌نژاد و شریفی، ۱۳۹۴).

محدودهٔ مورد مطالعه

شهر مورد مطالعهٔ پژوهش، سی‌سخت واقع در شهرستان دنا (استان کهگیلویه و بویراحمد) است (شکل ۱). شهر با

جمعیتی برابر ۷۳۸۹ نفر (۱۸۵۹ خانوار) در ۳۵ کیلومتری شهر یاسوج قرار دارد. سی‌سخت مرکز شهرستان دنا، به‌واسطهٔ چشم‌اندازها و جاذبه‌های طبیعی، وجود چشمه‌ها، دسترسی به آبشارها و نیز قرارگیری در دامنهٔ کوه و به‌تبع آب‌وهوای مناسب و خوشایند، همواره در طول سال توجه گردشگران بی‌شماری را به خود جلب می‌کند.

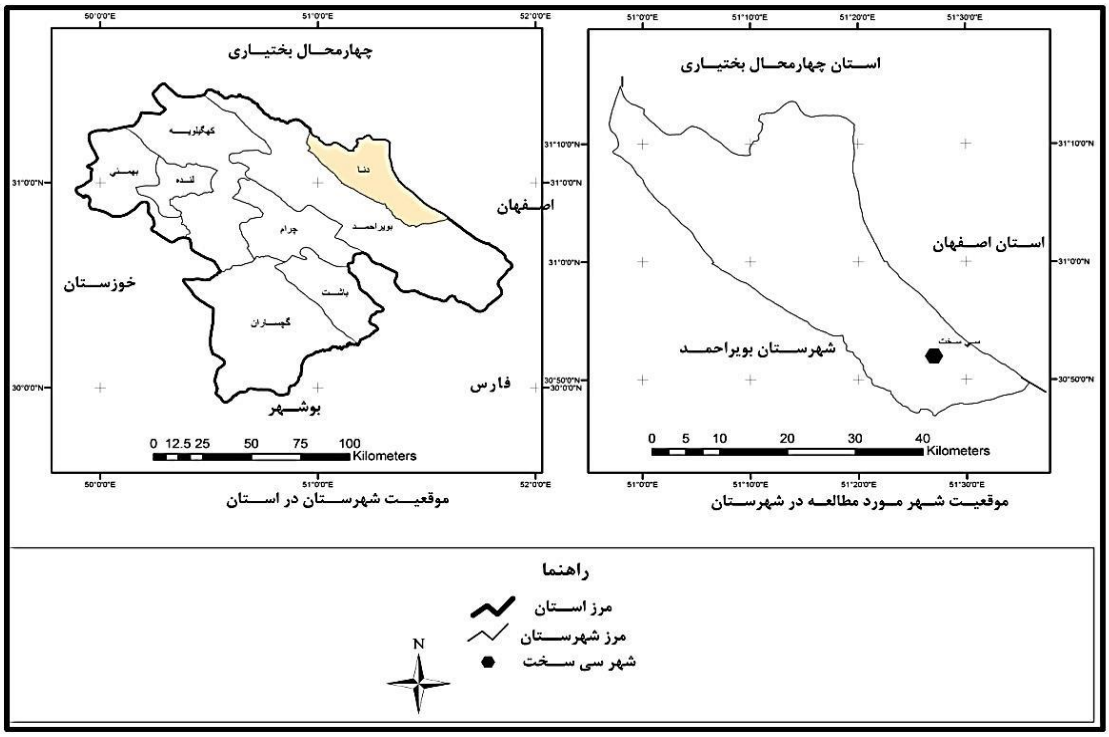

شکل شماره ۱: موقعیت شهر مورد مطالعه

منبع: نگارنده

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و روش انجام آن توصیفی-تحلیلی است. در این پژوهش، داده‌های مورد نیاز تحقیق از طریق مطالعات اسنادی و پرسشنامه گردآوری شده است. از روش اسنادی برای تدوین مبانی و ادبیات موضوع، تعیین و پالایش نماگرها به تفکیک ابعاد و از روش میدانی برای ارزیابی درک ساکنان از نقش گردشگری در شاخص‌های پایداری استفاده شد. جامعهٔ آماری تحقیق، شهروندان ساکن در شهر مورد مطالعه است و حجم نمونه با استفاده از روش کوکران محاسبه شد که معادل ۳۱۵ نفر است. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی انجام شده است. به‌منظور پاسخگویی به سؤال‌های تحقیق، پرسشنامه‌ای متشکل از ۴۱ سؤال پیرامون نقش گردشگری در پایداری شهر در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، و محیط زیستی-کالبدی در قالب طیف لیکرت تنظیم شد. به‌منظور بررسی عوامل مؤثر بر درک شهروندان از نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر مورد مطالعه، ۴ متغیر سن، جنس، وابستگی شغلی و میزان تحصیلات انتخاب شده‌اند. روایی متغیرهای تحقیق، توسط ۲۰ نفر از پژوهشگران حوزهٔ مطالعاتی برنامه‌ریزی شهری و گردشگری بررسی و تأیید شده و نیز پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۷۸ محاسبه شده است. در تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه از آزمون آماری T تک‌نمونه‌ای و برای تحلیل میزان نقش گردشگری در پایداری شهر، از آزمون فریدمن برای اولویت‌بندی نقش گردشگری بر ابعاد پایداری شهر و

برای تحلیل عوامل مؤثر در درک شهروندان، از آزمون‌های آماری T مستقل، تحلیل واریانس یک‌طرفه و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

بحث و یافته‌ها

ویژگی پاسخگویان

بررسی ویژگی پاسخگویان نشان می‌دهد که از مجموع ۳۱۵ نفر، ۸۱/۱۶ درصد مردان و ۱۸/۴ درصد را زنان شامل می‌شود که متوسط سنی آن‌ها ۴۲/۶ سال است. از لحاظ تحصیلات، بیشتر پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه و نیز از لحاظ وضعیت شغلی بیشترین پاسخگویان در بخش خدمات اشتغال داشته‌اند. همچنین، ۴۳/۷ درصد نمونهٔ آماری بیان کرده‌اند که وابستگی شغلی به بخش گردشگری دارند (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: ویژگی‌های فردی پاسخگویان

جنس	مرد	۸۱/۶
	زن	۱۸/۴
متوسط سنی		۴۲/۶
تحصیلات	ابتدایی	۱۱/۷
	راهنمایی	۱۸/۴
	متوسطه	۳۰/۳
	فوق‌دیپلم	۲۵/۹
	لیسانس و بالاتر	۱۳/۷
شغل	کشاورز	۲۰/۴
	خدماتی	۴۵/۷
	اداری	۲۶/۳
	اظهارنشده	۷/۶
وابستگی شغلی	دارد	۴۳/۷
	ندارد	۵۶/۳

منبع: نگارنده

نقش گردشگری در پایداری شهر سی‌سخت

توسعهٔ گردشگری بر پایداری شهر مورد مطالعه در سه بعد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، محیطی-کالبدی بررسی و تحلیل شده است. در بعد اقتصادی، برای تبیین نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری این بعد، ۱۳ نماگر انتخاب شده‌اند. در این رابطه، یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که از دیدگاه پاسخگویان در بعد اقتصادی بیشترین نقش گردشگری در بخش آثار مثبت، مربوط به نماگرهای ایجاد اشتغال در شهر با میانگین برابر ۴/۳۵ و تنوع فرصت‌های شغلی با میانگین برابر ۴/۱۴ است. همچنین، کمترین نقش را بر دو نماگر توزیع مناسب درآمد در بین ساکنان با میانگین برابر ۳/۴۶ و ایجاد بازارهای نو برای فروش محصولات داخلی با میانگین برابر ۳/۵ داشته است. در همین رابطه، بررسی اثرات منفی توسعهٔ گردشگری بر نماگرهای بعد اقتصادی نشان می‌دهد که بیشترین نقش مربوط به نماگرهای فصلی‌بودن اشتغال در بخش گردشگری با میانگین برابر ۳/۴۶ و افزایش هزینهٔ زندگی با میانگین برابر ۳/۴۳ و کمترین نقش مربوط به نماگر سوداگری زمین با میانگین برابر ۳/۰۶ است (جدول شماره ۲). درمجموع، به‌منظور تعیین نقش توسعهٔ گردشگری در بعد

اقتصادی با همسوکردن نماگرها و نیز با استفاده از آزمون آماری T تک‌نمونه‌ای، همان‌طورکه نتایج مربوطه در جدول شماره ۳ آورده شده، مشخص شده است که با توجه به حد متوسط (۳۹)، میانگین مشاهده‌شده (۴۴/۴۵) و نیز سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ نقش توسعهٔ گردشگری بر پایداری بعد اقتصادی شهر سی‌سخت معنادار است.

جدول شماره ۲ : یافته‌های توصیفی نقش گردشگری در پایداری بعد اقتصادی شهر

نماگر	میانگین	انحراف‌معیار
ایجاد اشتغال در شهر	۴/۳۵	۰/۹۶
تنوع فرصت‌های شغلی	۴/۱۴	۱/۱
سرمایه‌گذاری افراد بومی	۳/۹۲	۱/۲
افزایش درآمد خانوارهای شهری	۳/۸۳	۱/۳۳
توزیع مناسب درآمد در بین ساکنان	۳/۴۶	۱/۳
ایجاد بازارهای نو برای فروش محصولات داخلی	۳/۵	۱/۴
ورود سرمایه‌ها و سرمایه‌گذاری در شهر	۳/۹۲	۱/۲
افزایش ساخت‌وسازهای تجاری	۳/۹۶	۱/۱
افزایش هزینهٔ زندگی شهروندان	۳/۴۳	۱/۲
فصلی‌بودن اشتغال در بخش گردشگری	۳/۴۶	۱/۳
افزایش قیمت زمین و مسکن	۳/۲۴	۱/۲
سوداگری زمین	۳/۰۶	۱/۴
افزایش قیمت کالاها و خدمات	۳/۴۲	۱/۳

منبع: نگارنده

جدول شماره ۳: نتایج تحلیلی نقش گردشگری بر پایداری بعد اقتصادی براساس آزمون T تک‌نمونه‌ای

بعد	آمار T	میانگین	سطح معناداری	حد متوسط
اقتصادی	۱۳/۵۵۸	۴۴/۴۵	۰/۰۰۱	۳۹

منبع: نگارنده

یکی دیگر از ابعاد توسعهٔ پایدار شهری، بعد اجتماعی فرهنگی است. در پژوهش حاضر، با انتخاب ۱۴ نماگر به تبیین نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری بعد اجتماعی فرهنگی شهر سی‌سخت پرداخته شده است. مطابق نتایج، از دیدگاه شهروندان توسعهٔ گردشگری در بخش آثار مثبت، بیشترین نقش را روی نماگرهای افزایش آگاهی مردم نسبت به ارزش و اهمیت گردشگری (میانگین برابر ۴/۱۳) و سرزندگی و شادابی شهروندان (میانگین برابر ۴/۰۳) و کمترین نقش را بر نماگرهای افزایش توسعهٔ خدمات درمانی (میانگین ۳/۰۴) و افزایش خدمات زیربنایی (میانگین برابر ۳/۴۲) داشته است. همچنین، در بخش آثار منفی بیشترین و کمترین تأثیر مربوط به نماگرهای افزایش ازدحام و شلوغی در شهر (میانگین برابر ۳/۶۳) و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی در شهر (میانگین برابر ۲/۴۸) است (جدول شماره ۴). در همین رابطه، نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که نقش توسعهٔ گردشگری بر پایداری بعد اجتماعی فرهنگی شهر سی‌سخت معنادار است؛ به‌طوری‌که میانگین مشاهده‌شده بالاتر از میانگین حد متوسط بوده و با توجه به سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ ملاحظه می‌شود، این نقش معنادار است (جدول شماره ۵).

جدول شماره ۴: یافته‌های توصیفی نقش گردشگری در پایداری بعد اجتماعی فرهنگی شهر

نماگر	میانگین	انحراف‌معیار
افزایش آگاهی مردم نسبت به ارزش و اهمیت گردشگری	۴/۱۳	۰/۹۹
سرزندگی و شادابی شهروندان	۴/۰۳	۱/۲۰
کاهش مهاجرت از شهر	۳/۸۳	۱/۲۲
ارتقای کیفیت زندگی شهروندان	۴/۰۴	۱/۲۱
ماندگاری ارزش‌ها و سنت‌های محلی	۳/۸۱	۱/۱۹
افزایش خدمات زیربنایی	۳/۴۲	۱/۲۲
افزایش روحیهٔ مشارکت و همیاری شهروندان	۳/۵۷	۱/۱۶
افزایش توسعهٔ خدمات درمانی	۳/۰۴	۱/۲۳
جرم و جنایت در شهر	۲/۵۵	۱/۴۲
بروز ناهنجاری‌های اجتماعی در شهر	۲/۴۸	۱/۴۷
الگوبرداری شهروندان از رفتار و منش گردشگران	۳/۱۱	۱/۲۸
افزایش ازدحام و شلوغی در شهر	۳/۶۳	۱/۲۳
آسیب‌زدن به فرهنگ بومی شهروندان در اثر برخوردهای مکرر با گردشگران با فرهنگ‌های متفاوت	۲/۹۵	۱/۳۴
سلب آسایش جامعهٔ محلی	۲/۶۷	۱/۵۲

منبع: نگارنده

جدول شماره ۵. نتایج تحلیلی نقش گردشگری بر پایداری بعد اجتماعی فرهنگی براساس آزمون T تک‌نمونه‌ای

بعد	آمار T	میانگین	سطح معناداری	حد متوسط
اجتماعی فرهنگی	۱۱/۳۰۹	۴۸/۵۱	۰/۰۰۱	۴۲

منبع: نگارنده

توسعهٔ گردشگری زمانی می‌تواند پایداری مقصدهای گردشگری را به همراه داشته باشد که بتواند پایداری بعد محیطی و کالبدی را به همراه داشته باشد. در همین رابطه، با انتخاب تعداد ۱۴ نماگر به بررسی نقش توسعهٔ گردشگری بر پایداری این بعد از شهر پرداخته شد. نتایج نشان می‌دهد در بخش آثار مثبت، توسعهٔ گردشگری بیشترین نقش را بر نماگرهای ارتقای پاکیزگی و تمیزی محیط شهر (میانگین برابر ۳/۹۹) و افزایش توجه مدیران شهر در جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی (میانگین برابر ۳/۷۴) و نیز کمترین نقش را بر نماگرهای ارتقای بافت و معماری شهر (میانگین برابر ۳/۲۲) و بهبود وضعیت جمع‌آوری زباله در شهر (میانگین برابر ۳/۵۲) داشته است (جدول شماره ۶). همچنین، در بخش آثار منفی بیشترین و کمترین نقش را بر نماگرهای افزایش فشار در بهره‌برداری منابع و توسعهٔ نامتوازن کالبدی شهر داشته است. درمجموع، براساس نتایج آزمون تی و با توجه به حد متوسط (۴۲)، میانگین مشاهده‌شده (۴۴) و نیز سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ مشخص می‌شود، توسعهٔ گردشگری توانسته بر پایداری بعد محیطی کالبدی شهر سی‌سخت مؤثر واقع شود که نقش آن معنادار است (جدول شماره ۷).

درمجموع، نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای دربارهٔ نقش کلی توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر مورد مطالعه با توجه به سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ مقدار میانگین مشاهده شده و حد متوسط، ملاحظه می‌شود نقش توسعهٔ گردشگری بر پایداری شهر مورد مطالعه معنادار است (جدول شماره ۸).

جدول شماره ۶ : یافته‌های توصیفی نقش گردشگری در پایداری بعد محیطی کالبدی شهر

نماگر	میانگین	انحراف‌معیار
ارتقای پاکیزگی و تمیزی محیط شهر	۳/۹۹	۱/۲۴
بهبود کیفیت معابر و فضای سبز شهر	۳/۷	۱/۱۳
مقاوم‌سازی مساکن شهر	۳/۶۷	۱/۱۲
ارتقای بافت و معماری شهر	۳/۲۲	۱/۲۸
افزایش توجه مدیران شهر در جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی	۳/۷۴	۱/۳۵
توجه مدیران محلی به حفاظت از جاذبه‌های طبیعی روستا	۳/۶	۱/۱۸
بهبود وضعیت جمع‌آوری زباله در شهر	۳/۵۲	۱/۰۷
تغییر کاربری اراضی	۳/۳	۱/۴۷
تخریب منابع طبیعی درنتیجهٔ توسعهٔ ساخت‌وسازهای مربوط به گردشگری	۳/۲۷	۱/۴۵
افزایش فشار در بهره‌برداری منابع	۳/۵۶	۱/۴۶
آلودگی صوتی در شهر	۳/۴۴	۱/۴۸
توسعهٔ نامتوازن کالبدی شهر	۲/۶۶	۱/۴۲
آلودگی هوای شهر	۳/۱۴	۱/۴۹
تخریب چشم‌اندازهای طبیعی شهر	۳/۴۵	۱/۳۷

منبع: نگارنده

جدول شماره ۷: نتایج تحلیلی نقش گردشگری بر پایداری بعد محیطی کالبدی براساس آزمون T تک‌نمونه‌ای

بعد	آمار T	میانگین	سطح معناداری	حد متوسط
محیطی کالبدی	۳/۸۵	۴۴/۱	۰/۰۰۱	۴۲

منبع: نگارنده

جدول شماره ۸ : نتایج تحلیلی نقش گردشگری بر پایداری شهر براساس آزمون T تک‌نمونه‌ای

آمار T	میانگین	سطح معناداری	حد متوسط
۱۷/۷۸۲	۱۳۷/۰۵۸	۰/۰۰۱	۱۲۳

منبع: نگارنده

به‌منظور بررسی اینکه گردشگری بیشترین نقش را بر پایداری کدام‌یک از ابعاد مورد مطالعه داشته است، با استفاده از آزمون فریدمن به پردازش و اولویت‌بندی ابعاد سه‌گانه اقدام شد (جدول شماره ۹). همان‌طورکه ملاحظه می‌شود، با توجه به آمار آزمون و سطح معناداری برابر ۰/۰۰۱، در اولویت‌بندی نقش گردشگری در پایداری ابعاد مورد مطالعه تفاوت وجود دارد. همچنین، نتایج به‌دست‌آمده بیانگر آن است که توسعهٔ گردشگری بیشترین نقش را بر پایداری بعد اجتماعی فرهنگی داشته است.

جدول شماره ۹: نتایج اولویت‌بندی نقش گردشگری بر ابعاد پایداری شهر

عوامل	میانگین
اقتصادی	۲/۱۹
اجتماعی فرهنگی	۲/۲۶
محیطی کالبدی	۱/۵۵
درجهٔ آزادی	۲
سطح معناداری	۰/۰۰۱
آمارهٔ آزمون	۳۲/۳۱۱

منبع: نگارنده

درمورد عوامل مؤثر بر درک ساکنان محلی از نقش توسعهٔ گردشگری بر پایداری شهر مورد مطالعه، ۴ مؤلفهٔ سن، جنس، میزان تحصیلات و وابستگی شغلی به گردشگری انتخاب و بررسی شده است (جدول شماره ۱۰). به‌منظور بررسی نقش جنسیت براساس آزمون آماری T مستقل، نتایج نشان از وجود تفاوت معنادار بین دیدگاه زنان و مردان را دارد و نشان می‌دهد، زنان در مقایسه با مردان درک بهتری دربارهٔ نقش گردشگری در پایداری شهر دارند؛ به‌طوری‌که میانگین دیدگاه زنان برابر ۱۴۳/۷ و برای مردان برابر ۱۳۵/۵ است. همچنین، بررسی نقش وابستگی شغلی بیانگر آن است که بین دیدگاه دو گروه مذکور تفاوت معناداری وجود دارد و افرادی که وابستگی شغلی به گردشگری دارند (میانگین برابر ۱۳۹/۱) نسبت به افرادی که وابستگی شغلی به گردشگری ندارند (میانگین برابر ۱۳۵)، درک بهتری دربارهٔ نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر دارند. درمورد نقش مؤلفهٔ سن شهروندان، براساس ضریب همبستگی پیرسون نتایج نشان می‌دهد که بین سن افراد و درک آن‌ها از نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر، رابطهٔ معکوس معنادار آماری وجود دارد؛ به‌طوری‌که جوان‌ترها درک بهتری از نقش گردشگری دارند. در رابطه با مؤلفهٔ سطح تحصیلات براساس روش تحلیل واریانس یک‌طرفه، تفاوت معنادار بین درک شهروندان وجود دارد و بررسی میانگین دیدگاه افراد نشان می‌دهد که سطح تحصیلات بالاتر، نقش مؤثری بر درک افراد از نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر دارد.

جدول شماره ۱۰: متغیرهای مؤثر بر درک شهروندان از نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر سی‌سخت

مؤلفه	نوع آزمون	نتیجه
جنس	T مستقل	۰/۰۰۱ و برابر P value<0.05
وابستگی و عدم وابستگی شغلی به بخش گردشگری	T مستقل	و برابر P value<0.05۰/۰۳
سن	ضریب پیرسون	ضریب همبستگی برابر ۰/۷۳۳- و سطح برابر معناداری ۰/۰۰۱
تحصیلات	تحلیل واریانس یک‌طرفه	P value<0.05 وجود تفاوت معنادار (معناداری برابر ۰/۰۱۱)

منبع: نگارنده

نتیجه‌گیری

گردشگری با توجه به آثاری که به‌دنبال دارد، درصورتی‌که توسعهٔ آن با مدیریت و برنامه‌ریزی هدفمند و سیستماتیک همراه باشد می‌تواند به‌عنوان راهبردی برای پایداری شهرها مورد توجه قرار گیرد. پژوهش حاضر، با هدف بررسی نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر سی‌سخت، به تحلیل نقش این فعالیت بر پایداری ابعاد سه‌گانهٔ شهر و نیز عوامل مؤثر در درک شهروندان از نقش گردشگری بر پایداری شهر مورد مطالعه پرداخت. مطابق نتایج، توسعهٔ گردشگری در این شهر توانسته نقش مؤثر و معناداری بر هریک از ابعاد پایداری شهر ایفا کند. این نتیجه با یافته‌های پوراحمد و همکاران (۱۳۹۴) مبنی‌بر نقش گردشگری در پایداری شهر بانه و نیز نتایج پژوهش حاتمی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۴)، مبنی‌بر اینکه گردشگری به شیوه‌ای مؤثر موجب پایداری هرچه بیشتر شهر سنندج شده، همخوانی دارد. از دیگر نتایج تحقیق آن است که گردشگری بیشترین نقش را بر پایداری بعد اجتماعی–فرهنگی و کمترین نقش را بر پایداری بعد محیطی– کالبدی شهر ایفا کرده که این موضوع با نتایج حاتمی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۴) مبنی‌بر اینکه گردشگری کمترین نقش را بر پایداری بعد محیطی شهر سنندج داشته نیز همخوانی دارد. همچنین، نتایج پژوهش بیانگر آن است که مؤلفه‌هایی مانند جنسیت، سن، تحصیلات و وابستگی شغلی بر درک بهتر ساکنان محلی از آثار گردشگری نقش مؤثری دارد. درمورد نقش

مؤلفهٔ جنسیت باید توجه داشت، هرچند از لحاظ کلی بین دیدگاه زنان و مردان تفاوت معنادار وجود دارد، اما این تفاوت در دو بعد اجتماعی فرهنگی و محیطی بوده و در بعد اقتصادی تفاوت معنادار وجود نداشته است. این نتیجه با یافته‌های خانی (۱۳۹۰) بین تفاوت‌نداشتن در دیدگاه زنان و مردان دربارهٔ اثرات اقتصادی و نیز وجود تفاوت معنادار دیدگاه زنان و مردان در بعد محیطی همخوانی دارد. همچنین، نتایج درمورد نقش تحصیلات و وابستگی شغلی با یافته‌های محمدپور جابری (۱۳۹۳) مبنی‌بر نقش مؤلفه‌های مذکور در درک آثار توسعهٔ گردشگری همسویی دارد.

درمجموع، با توجه به نتایج به‌دست‌آمده و پذیرفتن نقش توسعهٔ گردشگری در پایداری شهر سی‌سخت، در راستای بهره‌مندی از این فعالیت به‌منظور ارتقای پایداری شهر و نیز تداوم آن راهکارهایی ارائه می‌شود:

الف) توجه به الگوی توسعهٔ پایدار گردشگری (اصول، اهداف و ابعاد) در برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری؛ چراکه از این طریق می‌توان به مدیریت همهٔ منابع دسترسی پیدا کرد و نیازهای درون‌نسلی و بین‌نسلی را تأمین کرد.

ب) مشارکت‌دادن همهٔ ذینفعان در فرایند توسعهٔ گردشگری: گردشگری حاصل کنش متقابل بین محیط، ساکنان محلی، کارآفرینان و گردشگران است که این موارد را می‌توان مهم‌ترین ذینفعان عمدهٔ گردشگری به‌شمار آورد؛ بنابراین، توجه‌نکردن به هریک از آن‌ها توسعهٔ گردشگری را به مرور زمان با مشکل مواجه می‌سازد.

ج) مدیریت اثرات گردشگری در شهر مورد مطالعه.

د) تهیهٔ طرح جامع گردشگری با رویکرد پایداری.

منابع

۱. پوراحمد، احمد؛ یوسفی، رشید؛ علی نیا، یاور؛ مرادپور، نبی (۱۳۹۴) بررسی تاثیرات گردشگری شهری بر توسعه پایدار شهر با تاکید بر ادراک ساکنان مطالعه موردی: شهر بانه، نشریه گردشگری شهری، پاییز ۱۳۹۴، دورهٔ ۲، شمارهٔ ۳، صص.۲۷۳-۲۵۳.

۲. تقوایی، مسعود و صفرآبادی، اعظم (۱۳۹۲) توسعهٔ پایدار شهری و برخی عوامل مؤثر بر آن مورد مطالعه: شهر کرمانشاه، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، دورهٔ ۳، شمارهٔ ۶، صص. ۲۲- ۱.

۳. حاتمی‌نژاد، حسین و شریفی، امیر (۱۳۹۴) بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعهٔ پایدار شهری، نشریهٔ گردشگری شهری، دورهٔ ۲، شمارهٔ ۱، صص. ۷۴- ۶۱.

۴. خانی، فضیله (۱۳۹۰) تحلیل جنسیتی از درک آثار گردشگری روستایی مورد مطالعه: روستاهای کن-سولقان در شمال غرب تهران، فصلنامهٔ توسعهٔ روستایی، دورهٔ ۳، شمارهٔ ۱، صص. ۴۴- ۲۵.

۵. دیناری، احمد (۱۳۸۴) گردشگری شهری در ایران و جهان، چاپ اول، تهران : انتشارات واژگان خرد.

۶. رضوانی، علی‌اصغر (۱۳۷۶)، جغرافیا و توریسم، تهران: انتشارت پیام نور.

۷. غفاری، سید رامین (۱۳۸۶)، گردشگری و توسعهٔ پایدار شهری، مجلهٔ سپهر، دورهٔ ۱۶، شمارهٔ ۶۳، صص. ۳۴- ۲۹.

۸. قدمی، مصطفی (۱۳۸۶) مدل‌سازی توسعهٔ شهری و گردشگری در چارچوب پایداری، نمونهٔ مورد مطالعه: شهر کلاردشت، رسالهٔ دکتری به راهنمایی دکتر محمدتقی رهنمایی، دانشکدهٔ جغرافیا، دانشگاه تهران.

۹. قرخلو، مهدی و حسینی، سید هادی (۱۳۸۵) شاخص‌های توسعهٔ پایدار شهری، مجلهٔ جغرافیا و توسعهٔ ناحیه‌ای، دورهٔ ۴، شمارهٔ ۸، صص. ۱۷۶- ۱۵۵.

۱۰. قرخلو، مهدی؛ حیدری‌نیا، سعید؛ مرادپور، نبی؛ هادی‌الاصل، فاطمه (۱۳۹۴) بررسی وضعیت اجتماعی اقتصادی شاغلان بخش گردشگری شهر خرم‌آباد، نشریه گردشگری شهری، بهار ۱۳۹۴، دورهٔ ۲، شمارهٔ ۱، صص.۴۴-۳۳.

۱۱. قنبری، ابوالفضل؛ آدمی، معصومه؛ هاشمی امین، سمیرا (۱۳۹۴) سنجش پایداری توسعهٔ گردشگری از نگاه جامعهٔ محلی مطالعهٔ موردی: شهر تبریز، نشریهٔ گردشگری شهری، دورهٔ ۲، شمارهٔ ۲، صص. ۲۱۸- ۲۰۵.

۱۲. کرمی، مهرداد (۱۳۹۱) سنجش پایداری گردشگری از نگاه جامعهٔ محلی مطالعهٔ موردی شهر نیاسر، نشریهٔ تحقیقات کاربردی

علوم جغرافیایی، دورهٔ ۱۲، شمارهٔ ۲۵، صص. ۵۵– ۳۱.

۱۳. لطفی، صدیقه و باباخانزاده، ادریس (۱۳۹۳) بررسی اثر گردشگری پایدار شهری بر ساکنان شهر مطالعهٔ موردی: شهر جوانرود کرمانشاه، مجلهٔ برنامه‌ریزی و توسعهٔ گردشگری، دورهٔ ۳، شمارهٔ ۹، صص. ۱۵۰–۱۳۰.

۱۴. محمدپورجابری، مرتضی (۱۳۹۳) تحلیل نقش گردشگری بر کیفیت زندگی شهروندان با تأکید بر شاخص‌های ذهنی مورد: شهر فشم (شهرستان شمیرانات)، نشریهٔ گردشگری شهری، دورهٔ ۱، شمارهٔ ۱، صص. ۴۵– ۳۵.

۱۵. مفیدی شمیرانی، سید مجید و افتخاری مقدم، علی (۱۳۸۸) توسعهٔ پایدار شهری، دیدگاه‌ها و اصول اجرایی آن در کشورهای درحال‌توسعه، فصلنامهٔ ساخت شهر، دورهٔ ۶، شمارهٔ ۱۲، صص. ۲۵– ۱۵.

۱۶. Andereck, Kathleen L. & Nyaupane, Gyan P (2010) Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions Among Residents, Journal of Travel Research, Journal of Travel Research, Vol 50, No 3, pp. 248- 260.

۱۷. Belisle, Francois, J. & Hoy, Don R. (1980) The Perceived Impact of Tourism by Residents, Case Study in Santa Marta, Annals of Tourism Research, Vol 7, No 1, pp.83- 101.

۱۸. Boavida-Portugal, I., & Rocha, J. & Ferreira, C. (2016) Exploring the Impacts of Future Tourism Development on Land Use/Cover Changes, Applied Geography, Vol 77, pp. 82- 91.

۱۹. Carlisle, S., & Johansen, A., & Kunc, M. (2016) Strategic Foresight for (Coastal) Urban Tourism Market Complexity: The Case of Bournemouth, Tourism Management, No 54, pp. 81- 95.

۲۰. Chadha, H., & Onkar, P. (2016) Changing Cities in the Perspective of Religious Tourism–A Case of Allahabad, Procedia Technology, Vol 24, pp. 1706- 1713.

۲۱. Garrod, B. (2012) Engaging Residents as Stakeholders of the Visitor Attraction, Tourism Management, Vol 33, No 5, pp. 1159- 1173.

۲۲. Łapko, A. (2014) Urban Tourism in Szczecin and its Impact on the Functioning of the Urban Transport System, Procedia-Social and Behavioral Sciences, Vol. 151, pp. 207- 214.

۲۳. Liang, Z. & Hui, T. (2016) Residents' Quality of Life and Attitudes Toward Tourism Development in China, Tourism Management, Vol. 57, pp. 56- 67.

۲۴. Low, C. H. (1996) Urban Tourism Attraction Visitors to large Cities, Mansell, Publishing Limited, London.

۲۵. Lundberg, E. (2017) The Importance of Tourism Impacts for Different Local Resident Groups: A Case Study of a Swedish Seaside Destination, Journal of Destination Marketing and Management, Vol 6, No 1, pp. 46- 55.

۲۶. Nunkoo, R., & Smith, J. & Ramkissoon, H. (2013) Resident Attitudes to Tourism: a Longitudinal Study of 140 Articles from 1984 to 2010, Journal of Sustainable Tourism, Vol 21, No 1, pp. 5- 25.

۲۷. Saarinen, J., & Rogerson, Ch. & Manwa, H. (2013) Tourism and the Millennium Development Goals, Rutledge.

۲۸. Šegota, T., & Mihalič, T. & Kuščer, K. (2016) The Impact of Residents' Informedness and Involvement on their Perceptions of Tourism Impacts: The Case of Bled, Journal of Destination Marketing and Management, http://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.03.007.

۲۹. Sharpley, R. (2014), Host Perceptions of Tourism: A Review of the Research, Tourism Management, Vol. 42, PP. 37- 49.

۳۰. UNWTO, 2012, Annual Report.